



## VERGİDE GÜNDEM

M. FATİH KÖPRÜ [fatib.kopru@tr.ey.com](mailto:fatib.kopru@tr.ey.com)  
[www.vergidegundem.com](http://www.vergidegundem.com)

# BES'te yeni sistem 2013 yılında

BU UYGULAMADAN YARARLANABİLMEK İÇİN ÖDEME BELGELERİNİN İŞVERENE İBRAZ EDİLMESİ GEREKİYOR. AYRICA MATRAHTAN İNDİRİLEBİLECEK PRİMLERİN DE BİR SINIRI VAR. BU PRİMLERİN TOPLAMI; AYLIK BRÜT ÜCRETİN YÜZDE 5'İNİ VE ASGARI ÜCRETİN YILLIK TUTARINI AŞAMIYOR.

Geçtiğimiz aylarda yine bu köşede, bireysel emeklilik sisteminde (BES) önemli değişiklikler içeren bir yasa tasarısından söz etmiştik. Bu tasarı önce Meclis Plan ve Bütçe Komisyonunda ardından, Genel Kurulda yapılan görüşmeler sonucu son halini aldı ve Cumhurbaşkanının onayı ardından, 29 Haziran tarihli resmi gazetede yayımlandı.

Bu yazımızda, söz konusu yasanın sigortalılar ile bireysel emeklilik katılımcıları açısından önem arzeden düzenlemeleri üzerinde duracağız. Yasa ile yapılan bu yeni düzenlemeleri, konunun daha kolay anlaşılabilmesi için halen geçerli olan hükümler ile karşılaştırmalı olarak dikkatinize sunacağız.

### ÜCRET MATRAHINDAN İNDİRİM

Şu anki uygulamada ücretliler; kendisine, eşine veya küçük çocuklarına yaptırdıkları hayat, ölüm, kaza, hastalık, sakatlık, işsizlik, analık, doğum ve tahsil gibi sigortalar için ödedikleri primleri, bordrolarında ücret matrahlarından indirilebiliyor. Yani vergi, ödenen prim kadar daha az bir matrah üzerinden hesaplanıyor. Böylelikle çalışan ödediği primin bir kısmını hiç beklemeden geri almış oluyor. Ancak bu uygulamadan yararlanabilmek için ödeme belgelerinin işverene ibraz edilmesi gerekiyor. Ayrıca matrahtan indirilebilecek primlerin de bir sınırı var.

Bu primlerin toplamı; aylık brüt ücretin yüzde 5'ini ve asgari ücretin yıllık tutarını aşamıyor.

Yeni yasada bu uygulamaya ilişkin 2 temel değişiklik var. 2013 yılı başından itibaren uygulanacak olan değişikliklerden ilki 5'lik sınırın % 15'e çıkarılması. Asgari ücret sınırında ise herhangi bir değişiklik yok.

### 'HAYAT'IN YARISINA İNDİRİM

Diğer değişiklik ise hayat sigorta primlerinin indirimine getirilen sınırlama. Ödenen hayat sigorta primlerinin sadece yarısı ücret matrahından indirilebilecek. Bu sınırlama hayat dışında yukarıda sayılan diğer şahıs sigortalarına ilişkin primler için geçerli değil. Bunların yasadaki sınırlar dahilinde (brüt ücretin % 15'i ve yıllık asgari ücret) tamamının indirilebilmesi mümkün.

Örneğin aylık brüt ücreti 2 bin 500'er lira olan 2 çalışan düşünelim. (A) 2013 yılında aylık 280 lira sağlık sigorta primi, (B) de aynı tutarda hayat sigorta primi ödüyor olsun. (A)'nın ödediği prim brüt ücretinin % 15'ini ve asgari ücreti aşmadığından işveren tarafından tamamı ücret matrahından indirilebilecek. Aynı tutarda hayat sigorta primi ödeyen (B) ise sınırlar içerisinde olmasına rağmen, aylık 280 lira yerine sadece 140 liranın vergi avantajından yararlanabilecektir.

Bu sınırlamanın bireysel emekli-

liği cazip hale getirmek amacıyla getirildiği düşünülebilir. Ancak uzun yıllardır hayat sigortası primi ödeyen ve bireysel emeklilik sistemine geçmemiş olan sigortalıların indirim haklarının yarısının ellerinden alındığı açık. Bu düzenlemenin bireysel emeklilik sonrası iyice küçülmüş olan hayat sigortası portföyünden yeni çıkışlara neden olacağını söylemek yanlış olmayacaktır.

### ÖDENEN KATKI PAYLARI

Şu anda çalışanlar tarafından ödenen katkı payları da, şahıs sigorta primleri gibi ücret matrahından indirilebiliyor. Ancak bireysel emeklilik katkı payı ödeyen bir çalışan ücretinin yüzde 5'ine değil, yüzde 10'una kadar indirim hakkına sahip. Yıllık asgari ücret tutarına ilişkin sınırlama bu ödemeler için de geçerli.

Sistem hayat ve diğer şahıs sigorta primi ödemelerinde olduğu gibi işliyor. Çalışanın ödediği katkı payına ilişkin makbuzu işverene ibraz ettiğinde, işveren tarafından bu tutarlar çalışanın bordrosunda vergi matrahından düşülüyor.

### YÜZDE 25 EK KATKI PAYI

Yeni yasa uyarınca, 1 Ocak 2013 tarihinden itibaren katılımcılar tarafından ödenen bireysel emeklilik katkı payları bordroda ücret matrahından indirilemeyecek. Onun ye-

rine katkı payının bir kısmının Devlet tarafından karşılanması öngörülüyor.

Buna göre katılımcıların bireysel emeklilik hesabına ödedikleri katkı paylarının yüzde 25'ine karşılık gelen tutar Devlet tarafından sisteme yatırılacak. Ancak işveren tarafından katılımcı adına ödenen bedeller için Devlet herhangi bir katkı sağlamayacak.

Bunun yanında 29 Mayıs tarihi itibarıyla bireysel emeklilik sisteminde olup, 29 Haziran 2014 tarihine kadar birikimlerini alarak sisteminden çıkan kişilerin, 31 Aralık 2014 tarihine kadar bireysel emeklilik sistemine ödeyecekleri katkı payları için de Devlet herhangi bir katkı yapmayacak.

Yasada Devletin sağlayacağı katkı tutarı konusunda da bir sınır var. Bir katılımcı için bir takvim yılında ödenen ve Devlet katkısı tutarının hesaplanmasına esas teşkil eden katkı paylarının toplamı, hesaplama ile ilgili dönemin sona erdiği tarihte geçerli brüt asgari ücretin hesaplama dönemine isabet eden toplam tutarını aşamayacak.

### DEVLET KATKISI GERİ ALINIR MI?

Yeni yasada, sistemde uzun süre kalmanın özendirilmeye çalışıldığını görüyoruz. Örneğin 3 yıldan daha az bir süre katkı payı ödeyip ayrılanların Devlet katkısını alması mümkün değil. Bu süreden daha uzun süre kalanlar ise sistemde kalış süreleri veya emeklilik hakkı kazanıp kazanmadıklarına göre değişen oranlarda Devlet katkısını geri alabilecekler.

2013 yılı başından itibaren uygulanmak üzere, sistemde kalış süresine göre alınabilecek Devlet katkısı (getirileri dahil) tutarlarına aşağıdaki tabloda yer veriliyor.

Tablodan da görüleceği üzere Devlet katkısı ve getirilerinin tama-

mını almak ancak bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazanılması halinde mümkün olacak. Bunun için iki şartın bir arada gerçekleşmesi gerekiyor. Giriş tarihinden itibaren en az on yıl sistemde bulunmak ve 56 yaşını doldurmuş olmak.

Sistemden vefat veya maluliyet nedeniyle ayrılanlar da Devlet katkısı ve getirilerinin tamamını alabilecekler.

### SADECE GELİR ÜZERİNDEN VERGİ

Hayat sigortaları veya bireysel emeklilik sözleşmeleri kapsamında belli bir süre prim veya katkı payı ödedikten sonra sistemden ayrılmak istendiğinde, bu şirketler tarafından sigortalı veya katılımcıya ödeme yapılırken, sistemde kalış süresine göre değişen oranlarda

Sistemde kalış süresi	Devlet katkısının (getirileri dahil) katılımcıya ödenecek kısmı
3 yıldan az kalanlar	0
En az 3 yıl kalanlar	15
En az 6 yıl kalanlar	35
En az 10 yıl kalanlar	60
BES'den emeklilik hakkı kazananlar	100

vergi kesintisi yapılıyor.

Yasada "yapılan ödemeler" üzerinden vergi kesileceği belirtiliyor. "Yapılan ödeme" kavramı neyi ifade ediyor? Sadece getiri mi, yoksa ana paranın da dahil edilmesi gerekiyor mu? Bu konu mükellef ile İdare arasında birçok ihtilafa neden oldu. Vergi İdaresinin konu hakkındaki görüşü yıllardır "yapılan ödemeler" ifadesinin, ana para dahil olacak şekilde yapılan tüm ödemeleri kapsadığı yönündeydi. Bu görüş çerçevesinde bireysel emeklilik şirketleri sistemden ayrılanlara yapılan toplam ödeme tutarı (ana para ve getiri toplamı) üzerinden stopaj yaptılar.

Ancak mahkemelerin genellikle, stopajın sadece sistemden elde edilen getiri (gelir) üzerinden yapıl-

ması gerektiği yönünde kararlar aldığı görüldü.

Yeni yasada bu konu ile ilgili, mahkeme kararlarına paralel bir düzenleme var. Buna göre 29 Ağustos tarihinden itibaren emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından katılımcılara yapılan ödemelerde sadece irat tutarları üzerinden vergi kesilmesi uygulamasına geçiliyor.

### İADE NESİL YAPILACAK?

Bireysel emeklilik ve hayat sigorta poliçeleriyle ilgili olarak 29 Ağustos 2012 tarihinden önce, emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından, ana para tutarları dahil ödemeler üzerinden kesilerek ilgili vergi dairesine yatırılan vergilerin, ana paraya isabet eden kısmı hak sahiplerine iade edilecek. Bu iadenin yapılabilmesi için;

- Hak sahiplerince vergi kesintisinin yatırıldığı vergi dairesine müracaat edilmesi,
- Müracaatın 29 Ağustos 2013 tarihinden önce yapılması,
- Yapılan kesintilerle ilgili dava açılmaması veya açılmış olan davalardan vazgeçilmesi, gerekiyor.

Dava açılmış ise ilgili mahkemeye feragat dilekçesiyle başvurarak, söz konusu davadan feragat edilmesi ve feragat edildiğini gösterir serhli dilekçe örneğinin ilgili vergi dairesine ibraz edilmesi gerekiyor. Ayrıca, iade başvurularında ilgili poliçenin bir örneği, poliçenin başlangıç ve bitiş tarihleri ile yapılan kesintileri gösteren belgelerin bir örneğinin de ibraz edilmesi şart.

Yatırılan paranın sadece irat kısmının vergiye tabi tutulması ve eskiden fazladan kesilmiş olan vergilerin iadesinin yolunun açılmış olması dolayısıyla bu düzenlemeler, biraz geç kalınmış olsa da, bireysel emeklilik katılımcıları açısından olumlu sonuçlar doğuracak ve İdare ile mükellef arasındaki ihtilafları sonlandıracaktır.